

Фодчук Анатолій Богданович,

начальник Управління запобігання корупції
Міністерства внутрішніх справ України,
доктор філософії у галузі «Право»

Романюк Павло Ілліч,

головний спеціаліст відділу управління
корупційними ризиками та методичного
забезпечення Управління запобігання корупції
Міністерства внутрішніх справ України

РОЛЬ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ В ДЕРЖАВНОМУ ОРГАНІ

У даній статті висвітлюються питання ролі антикорупційної програми у забезпеченні доброчесності та ефективності управління в державному органі.

Матеріал, викладений у цій статті, буде корисним для працівників державних органів, органів місцевого самоврядування та інших юридичних осіб.

Як зазначено в Огляді ОЕСР доброчесності та боротьби з корупцією в Україні, після повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року Україна зазнала серйозних втрат серед цивільного населення та військових. Війна також спричинила масові відключення електроенергії, переміщення населення та дефіцит робочої сили, що позначилося як на державному, так і на приватному секторах. Обмеження, пов'язані з безпекою, перебої на ринку та пошкодження інфраструктури посилюють труднощі. Тим не менш, Україна активізувала зусилля по боротьбі з корупцією, визнаючи, що для досягнення успіху у відновленні необхідні надійні гарантії доброчесності. Механізми доброчесності необхідні для зміцнення довіри між українцями та міжнародними партнерами, посилення соціальної згуртованості та залучення подальшої міжнародної підтримки й іноземних інвестицій. Крім того, публічна доброчесність необхідна для підтримки відкритих і конкурентних ринків, які сприяють економічній стійкості та захищають від неправомірного втручання через стратегічну корупцію [1].

Формування в суспільстві нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права є одним із основних принципів антикорупційної політики держави, передбачених в Антикорупційній стратегії на 2021–2025 роки,

затвердженій Законом України від 20.06.2022 № 2322–ІХ [2] та Державній антикорупційній програмі на 2023–2025 роки, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220 [3].

Заходи із забезпечення публічної доброчесності в державних органах, інших юридичних особах сприятимуть створенню системи цінностей, що протидіють корупції, навчанню та підвищенню обізнаності співробітників, а також формуванню механізмів запобігання та реагування на корупційні ризики. Такі заходи допомагають створити в організації середовище, де доброчесність є нормою.

Втілення принципів доброчесності серед публічних службовців та осіб, що прирівнюються до них, здійснюється під час виконання заходів антикорупційних програм державних органів, інших юридичних осіб, структура яких визначена:

1) для міністерств, інших державних органів – у статті 19 Закону України «Про запобігання корупції» (далі–Закон) [4] та розділі V Методології управління корупційними ризиками, затвердженої наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.12.2021 року № 830/21, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 17 лютого 2022 року за № 219/37555 [5];

2) для юридичних осіб – у статті 63 Закону. Слід зазначити, що керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади за своїм рішенням можуть розширювати перелік юридичних осіб, які належать до сфери управління відповідного органу, в частині обов'язковості розроблення такими юридичними особами антикорупційної програми, оскільки практично у кожному положенні про відповідне міністерство чи інший центральний орган виконавчої влади, яке затверджується постановою Уряду, містить майже однакову норму, на кшталт: «...міністерство з метою організації своєї діяльності забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, контроль за їх реалізацією в апараті міністерства, територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління міністерства...».

Міжнародні партнери розглядають антикорупційні програми як критично важливий елемент для забезпечення стабільності, підзвітності та довіри, що є необхідними умовами для надання фінансової, військової та іншої допомоги, а також для європейської інтеграції України.

Міністерство внутрішніх справ України в умовах нових викликів сьогодення продовжує послідовно виконувати свої повноваження, у тому числі з реалізації державної антикорупційної політики, а також системно здійснювати превентивні антикорупційні заходи в органах та установах системи МВС для зниження рівня корупції серед своїх працівників.

Підтвердженням того є прийняття в Міністерстві внутрішніх справ України комплексного антикорупційного документа на середньострокову перспективу – Антикорупційної програми МВС на 2023-2025 роки, затвердженої наказом МВС 28.02.2023 № 136 [6] (далі – АП МВС), у розробленні якої активну участь брали як представники громадськості, так і наші міжнародні партнери. АП МВС є логічним продовженням попередніх антикорупційних програм, які приймаються в МВС починаючи з 2016 року.

АП МВС складається з описової частини та чотирьох додатків:

1. Заходи з реалізації засад антикорупційної політики МВС;
2. Реєстр корупційних ризиків;
3. Навчання, заходи з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування;
4. Заходи з реалізації МВС Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки та Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки.

Серед основних заходів АП МВС, які відіграють ключову роль у забезпеченні доброчесності, створення системної основи для запобігання корупції серед працівників системи МВС, формування етичної культури та підвищення довіри громадян до державних інституцій, доцільно виділити, зокрема:

1) проведення перевірок з організації роботи із запобігання і протидії корупції в суб'єктах системи МВС (захід 7 пункту 1 розділу I додатку 1 АП МВС);

2) участь у проведенні експертизи проєктів нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих документів, які готуються апаратом МВС, ГСЦ, ЦОВВ, НГУ на предмет наявності в них корупціогенних факторів (захід 1 пункту 2 розділу I додатку 1 АП МВС);

3) забезпечення ефективного функціонування уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у системі МВС, у тому числі шляхом проведення нарад-семінарів з керівниками уповноважених підрозділів (особами) з питань запобігання та виявлення корупції суб'єктів системи МВС (заходи пункт 3 розділу I додатку 1 АП МВС);

4) забезпечення виконання вимог антикорупційного законодавства в частині фінансового контролю (заходи пункту 2 розділу I додатку 1 АП МВС);

5) участь МВС у реалізації Програми НАТО з побудови цілісності, прозорості, підзвітності, запровадження доброчесності та зниження корупційних ризиків у роботі оборонних та безпекових інституцій (Програма ВІ) (заходи пункту 1 розділу II додатку 1 АП МВС);

6) проведення навчань та здійснення заходів з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування (антикорупційні навчання, інструктажі, тренінги тощо щодо застосування основних положень антикорупційного законодавства (заходи пункту 1 розділу I додатку 3 АП МВС);

7) організація та проведення на базі закладів вищої освіти, що належать до сфери управління МВС разом із громадськими та міжнародними організаціями, іншими заінтересованими інституціями регіональних круглих столів щодо визначення корупційних ризиків у діяльності МВС, шляхів запобігання та протидії корупції в МВС (захід 1 пункту 1 розділу II додатку 3 АП МВС);

8) проведення інформаційних компаній стосовно реалізації МВС антикорупційної політики (заходи пункту 2 розділу II додатку 3 АП МВС).

Прикладом одного із заходів АП МВС, які були заплановані та успішно реалізовані, це, зокрема, є розроблення та затвердження Правил етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України [7], завдяки яким започатковано процес розбудови доброчесності в МВС. В основу цих Правил були покладені принципи НАТО до виховання доброчесності.

Також, в реалізацію передбачених АП МВС навчальних заходів та заходів з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування, а також за результатами аналізу проведених у суб'єктах системи МВС контрольних заходів, слід зазначити видання наказу МВС від 28.08.2024 № 591 «Про організацію внутрішніх навчань з питань запобігання корупції в МВС» [8].

За час реалізації АП МВС у тісній співпраці з Програмою НАТО з розбудови доброчесності, цілісності, прозорості та зниження корупційних ризиків у роботі оборонних та безпекових інституцій (Програма ВІ) та Консультативною Місією ЄС в Україні із залученням закладів вищої освіти, що належать до сфери управління МВС,

проведено 46 антикорупційних навчань для 16 463 працівників системи МВС та 23 комунікаційні заходи, у яких взяли участь 2 376 осіб.

Іншим успішним прикладом запланованого АП МВС та таким, що постійно реалізується, є регулярне висвітлення актуальної інформації щодо здійснення МВС заходів із запобігання та виявлення корупції та розбудови доброчесності на офіційному вебсайті МВС у рубриці «Запобігання корупції». Так, лише протягом 2025 року розміщено 21 інформаційне повідомлення.

Отже, вищезазначене свідчить про те, що на сьогодні антикорупційна програма як комплексний антикорупційний документ стратегічного типу, все більше набуває статусу конкретного чіткого документу, який сприяє формуванню негативного ставлення до корупції, підвищенню довіри суспільства до державних інституцій, розбудови доброчесності на публічній службі, у тому числі у секторі безпеки та оборони, і є своєрідним індикатором доброчесності відповідного державного органу чи юридичної особи.

Список використаних джерел

1. Огляд ОЕСР доброчесності та боротьби з корупцією в Україні, 2025 рік. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/uk/publications/reports/2025/05/oecd-integrity-and-anti-corruption-review-of-ukraine_4d9e5ab7/5f7daca7-uk.pdf.

2. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки, затверджена Законом України від 20.06.2022 № 2322–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

3. Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.

4. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VI. 2014. URL: [zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-2014).

5. Методологія управління корупційними ризиками, затвердженої наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.12.2021 № 830/21, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 17.02.2022 за № 219/37555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0219-22#Text>.

6. Антикорупційна програма Міністерства внутрішніх справ України на 2023–2025 роки, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України 28 лютого 2023 року № 136. 2023. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/prevention-corruption/onovlena-antikorupciina-programa-mvs-ukrayini-na-2020-2022-roki/antikorupciina-programa-ministerstva-vnutrisnix-sprav-ukrayini-na-2023-2025-roki>.

7. Правила етичної та добросесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України, затверджені наказом МВС від 09.04.2024 № 230, зареєстровані в Міністерстві юстиції 25.04.2024 за № 596/41941. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0596-24#Text>.

8. Наказ МВС від 28.08.2024 № 591 «Про організацію внутрішніх навчань з питань запобігання корупції в МВС».

Форіс Юлія Борисівна,

молодший науковий співробітник лабораторії організації наукової, методичної діяльності, нормативного забезпечення, міжнародного співробітництва та підготовки експертів Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України

Виноградова Валентина Степанівна,

молодший науковий співробітник лабораторії організації наукової, методичної діяльності, нормативного забезпечення, міжнародного співробітництва та підготовки експертів Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України

Гаврилюк Наталія Андріївна,

молодший науковий співробітник лабораторії організації наукової, методичної діяльності, нормативного забезпечення, міжнародного співробітництва та підготовки експертів Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України

ГЕНЕЗИС КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЄДИНИЙ ШЛЯХ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Корупція в Україні, як і по всьому простору колишнього радянського союзу, вирощувалася і виплекана російською пропагандистською машиною.

Ще за часів російської імперії та в подальшому в радянському союзі, в Україні і в інших «радянських» республіках штучно насаджувався антисемітизм, зокрема за допомогою «риси осілости» [1]. Коли людей примусово виселяли з постійних місць проживання і